

I. Ulusal Sinema Ve Felsefe Sempozyumu Ardından...

Christopher Nolan'ın yönettiği 2010 yapımı Inception (Başlangıç) filminde fikir ekimine dair ilginç sahneler bulunur. Yeni bir fikir ekilecekse başlangıç noktamız ne olacaktır? Akli mi merkeze alacağız, yoksa duyguları mı? Duygusal bağlantı olmadan bir fikri tohum olarak ekmek ve onu yeşermek ne derece mümkündür? Nihayetinde filmde oğul Robert'in babası Fischer ile duygusal bağını temel alan bir ekim gerçekleştirilir ve başarılır. Filmin kendi araçlarıyla işlediği bu hikaye, aslında felsefenin ve bilimin uzun yıllardır hep tartıştığı akıl mı, duygu mu hususunu kendi tarzında işlemesine ilginç bir örnektir. Hume mu, Kant mı? Antropolojide son yıllardaki araştırmalar da başlangıç noktasının memelilerde dışilerdeki empatik enerji olduğunu gösteriyor. Belki de Edward Said'in entelektüel olmanın en önemli ölçütleri arasında saydığı "amatör coşku"yu da bu bağlamda değerlendirebiliriz. Said, kaskatı bir profesyonelliğin, ölçülülüğün, rasyonelliğin tutkuyu ve dolayısıyla da entelektüelliği öldüreceğini düşünüyordu. Amatör coşku olmadan, ya da yukarıda belirttiğimiz duygu olmadan entelektüellik yerine belki kuru, kaskatı profesyonelmış (ve de günümüzden iyiden iyiye metalaşmış) bir akademizmden bahsedebiliriz.

23-25 Kasım 2018 tarihinde SineFilozofi Dergimizin düzenlediği I. Ulusal Sinema ve Felsefe Sempozyumu'na dair değerlendirmeyi duygu ve coşkunluk noktasından ele almamın nedeni, tam da akademizm ve entelektüellik arasındaki ilişkisizliğin kaynakları üzerine bu sempozyumun bir şeyler hatırlatmasından kaynaklanıyor. Öncelikle bu sempozyum ilginç "İklere sahne" oldu. İlk olarak Türkiye'nin dört bir yanından içlerinde akademisyenlerin, lisansüstü öğrencilerinin, felsefe öğretmenlerinin, sanatçıların ve küratörlerin olduğu katılımcılar sinemaya felsefi düzeyden bakan ya da bizzat sinematik felsefeyi merkeze koyan bildirimler sundular. 80 civarındaki bu bildiri, alanda çalışanları bir araya getirerek Türkiye'de sinema ve felsefe arasındaki ilişkiye dair birikimi de filizlendirdi. 2016 yılında yayın hayatına başlayan SineFilozofi Dergisi sinematik felsefeye dair tohumu atmıştı. Bu sempozyum birikimi yeşertti. Sempozyumda sinematik felsefe alanında çalışanların ilk defa bu kadar geniş sayıda aynı mekandaki birliktelikleri bir "ilk" olarak yerini aldı.

İkinci "ilk", katılımcılardaki bu çeşitlilik ve yoğunluğa sinemanın pratik boyutunda çalışan sanatçılar bağlamında yaşandı. "İlk defa" sinemanın senaryo ve yönetmenlik alanlarında üretimde bulunan altı sanatçı akademik bir etkinlikte sinematik felsefeyle akademik düzeyde ilgilenen etkinliklerle buluştular, Türkiye'de sinemanın üzerine moderatörler eşliğinde tartıştılar. Tayfun Pirselimoglu, Ercan Kesal, Belmin Söylemez, Ceylan Özgün Özçelik ve Emre Yeksan iki güne yayılmış panellerde hem moderatörlerin hem de dinleyicilerin sorularını yanıtlayarak pratik ve teorik ayrımından uzak bir praksis içinde yer aldılar. Teori ve pratik ayrımını aşmaya yönelik bu yönelim ise sempozyumun yaşattığı "ilk"ler arasında yerini aldı.

Katılımcılardaki bu coşkunluk ve çeşitlilik, dinleyiciler bağlamında da yaşandı. Sinemayla amatör ve pratik düzeyde ilgilenenler, akademisyenler, sanatçılar, sinefiller, gençler, ustalar, çıraklar, kalfalar tam da felsefenin pazaryerinde başladığını hatırlatırcasına, sinematik felsefe sempozyumunda bir tür pazaryeri yarattılar. Beyoğlu'nda Akbank Sanat'ın iki salonunda yapılan ve kafede yansıtmayla konuşmaların verildiği akademik konuşmalar başından sonuna kadar dinleyiciler tarafından yoğun katılımı takip edildi.

Nitelikli sunumlar yanı sıra nitelikli sorular entelektüel ortamı oldukça besledi. Böylece akademik toplantılara dair az katılıma dair mit yıkılmış oldu: şayet amatör coşkuyu, heyecanı, saf entelektüelliği ve sanatsallığı üretebiliyorsanız çok çeşitli ve yoğun bir katılım yaratılabilir. Bu da sempozyumun “ilk”leri arasında yer aldı.

Yönetmen panelleri dahil toplam 24 oturumdan oluşan ve üç güne yayılan sempozyumda arzu felsefesi, dijital sinematik felsefe, sinematik alımlama, sinematik öznellik, sinematik hakikat, sinema ve nihilizm, mimarlık ve sinematik felsefe, sinema ve edebiyat ilişkisi, sinematik felsefe ve bellek, Türk sinemasında sinematik felsefe örnekleri gibi sinematik felsefenin çok değişik alanları tartışıldı. Bildiri sunan entelektüellerin mimarlıktan felsefeye, edebiyata kadar geniş bir saha içinde yer alması, sinematik felsefenin sadece sinema alanında çalışanlara massedilemeyecek kadar büyük bir vaha olduğunu hatırlattı. Tabanda kurulan bu disiplinlerarasılığın sinematik felsefede gelecekte yeni açılımlar yaratacağı şimdiden düşünmeye başlayabiliriz.

Açık erişim uluslararası bir dergi olan SineFilozofi bu sempozyumla yeni bir aşamaya geçti. 2016 yılında yayın hayatına atılan SineFilozofi Dergisi, düşünce etrafında bir araya gelenlerin ortaklaşa bir mecrası olarak tasarlanmıştı. Düşüncenin sanat, felsefe ve bilim damarlarından beslenildiğinin bilinciyle dergiye yön verilmeye çalışıldı. Bir taraftan felsefeden, diğer taraftan sanattan beslenen ve bilimsel çizgisinden ödün vermeyen bir hat üzerinde duruldu. Bu amaçla bilimsel makalelerin, yorum içerikli değinilerin, kitap eleştirilerinin ve yönetmen söyleşilerinin iç içe olduğu bir dergi olmaya gayret edildi. Görsel imajların öneminin bilinciyle You Tube kanalımız kuruldu. Yönetmen söyleşileri hem dergide yayınlandı hem de bu kanala yüklendi. Yazıları yayınlanan yazarlar video makaleler de hazırladı ve bunları You Tube kanalında paylaşmaya devam ediyorlar. Dergi etrafında zaman zaman film ve kitap söyleşileri yapıldı ve bunları açık erişime sunuldu. Uluslararası bir dergi olması nedeniyle yönetmen görüşmelerinin İngilizceye çevrilmesine önem verildi. Bunun dışında yabancı sinema filozoflarından zaman zaman davetli yazılar alındı.

Sempozyum dergi etrafındaki hedefleri gerçekleştirmenin ikinci adımı oldu. Çok spesifik bir konuda, sinema ve felsefe ilişkisi üzerine Türkiye’de ilk defa böyle kapsamlı bir sempozyum düzenlendi. Sinematik felsefe, aslında sadece Türkiye’de değil dünyada da yeni gelişen bir alan. Bu sempozyum, konferans ve kongrenin düzenlendiği bir dönemde, üstelik ulusal düzeyde bu alanda yer aldı. Sempozyumun başlangıç evrelerinde bazı dostlar yeterli katılımın olamayacağına dair endişelerini bildirdi. Pek çok bilimsel toplantılar düzenlenmekteydi, üstelik bunların çoğu uluslararasıydı, bütün bunların arasında çok özel ve yeni gelişen bir alanda bildiri sunacak yeterli sayıda insanı bulabilir miydik? Endişe buydu. Oysa bırakalım yeterli sayıyı, kapasitemizi aşan sayıda özet bildirimlerle karşılaştık. 120 özet arasından titiz bir hakemlik süreci ile 80 civarında bildiriye sempozyuma kabul ettik. Aynı ilgi dinleyici bağlamında da yaşandı. Felsefeciler, öğrenciler, sinemacılar, sanatçılar, sinefiller, çıraklar, kalfalar, ustalar pek çok kesim hem dinleyici hem de katılımcı düzeyde yoğun ilgi gösterdiler.

Bu sempozyum aynı zamanda her şeyin uluslararası ölçütlere endekslendiği, ancak aslında uluslararası görünüm, kılıf altında akademik teşvikten pay alma yönelimli akademik etkinliklere mesafeli bir faaliyet oldu. Uluslararası değil, çünkü uluslararası demek hakiki anlamda uluslararası olması manasına gelir. Bunun için oldukça yoğun çalışmak gerekiyor.

İkinci olarak ulusal olması demek ulusal sinemayı tartışmak anlamına gelmiyor. Sadece sinema ve felsefe ilişkisinin ulusal düzeyde katılımcılar tarafından masaya yatırılması demek oluyor. Bunun avantajı, Türkiye’de benim “yalnızlar” adını verdiğim entelektüel ve sanatçıların ortak bir düşünce çatısı altında bir sinerji yaratması demek oluyor. Bu sinerji olmadan uluslararası düzeye açılmak çok zor.

Elde ettiğimiz geri beslemeler ve gözlemlerimiz, bu sempozyumun entelektüel ve sanatsal kriterlere fazlasıyla uygun olduğunu gösteriyor. Bu sempozyum entelektüel ve sanatsal haz peşinde koşanların taleplerine yanıt verecek tarzda düzenlendi.

Vurgulamak istediğim son nokta sinema ve felsefe arasındaki ilişkiyi nasıl kurmak gerektiğine dair bir düşüncem. Aslında sempozyumumuzun ismi bile bu anlamda bir paradoks içermekte. Bir tarafta eğlence olarak algılanan sinema diğer tarafta ciddiyete ve entelektüelliğe gönderme yapan felsefe. Üstelik sinema da kendi içinde paradoksal bir yapıya sahip. Bir tarafta sanat, diğer tarafta devasa bir endüstri. Bir başka paradoksal yanı sanat bağlamında yaşanmakta. Sanat dediğimizde daha çok yüksek düzeyli, seçkin bir faaliyeti anlarız. Herkes sanat eserini tüketemez. Oysa sinema gözlere sahip herkesin izleyebildiği bir sanat. Bu anlamıyla Alain Badiou’nün dediği gibi bir kitle sanatı. Kitle ile sanatın yan yana durması oldukça tuhaf. Böylece sinema, tarihte ilk defa kitle ile sanatı buluşturan demokratik bir özelliğe sahip.

Bu sempozyumda sinema ve felsefeyi yan yana koymakla sanki ikisinin bambaşka iki saha olduğunu düşünebiliriz. Oysa kanımca bu oldukça yanıltıcı. Aslında sempozyumun ismi belki de sinematik felsefe sempozyumu olmalıydı. Bu meseleyi son kitabım olan Sinema Felsefesine Giriş: Film-Yapımı Felsefe kitabımda tartışmıştım. Felsefe 3 türlü yapılabilir: sözlü, yazılı ve sinematik. Üçünün tarzı ve başvurduğu medium farklı. Sözlü felsefe sözle, yazılı felsefe yazıyla, sinematik felsefe hareket-zaman bloklarıyla yapılır. Artık sinemanın kendisinin de kendi tarzında felsefe yaptığını düşünmeye başladık. Yazılı felsefeciler günümüzde hiç düşünmediği ya da genişletemediği bazı düşünceleri sinemada bulabiliyor.

Sempozyumun ikincisini yine Akbank Sanat Merkezi’nde 22-24 Kasım 2019 tarihinde yapacağız. 1 Haziran 2019’a kadar özet gönderimleri devam edecek. Yine titiz hakemlik sürecinde sonra özetleri kabul edilen katılımcılar, ulusal ve uluslararası yönetmenler ve coşkulu dinleyicilerle birlikte entelektüel şölenin ikincisinde bulunacaklar. Sinematik felsefeye gönül verenleri bekliyoruz. Bu beklenti içerisinde açılış konuşmamda vurguladığı şu ifadeleri tekrar yenilemek arzusundayım: “Dergimizin ilk sayımızda yayınladığımız manifestomuzun son cümlesini seslendirmek istiyorum: ‘Düşünce filozofik ve sanatsal görünümlere sahiptir. Amaç düşünce ise güçleri birleştirmek gerekir.’ Ve buna şu cümleyi de eklemek istiyorum: ‘Tüm Düşünenler! Birleşiniz!’”

Prof. Dr. Serdar Öztürk
SineFilozofi Dergisi Yayıncısı